

Pleidooi voor het kind

PLEIDOOI VOOR HET KIND

De ontwikkeling centraal

Thom Roozenbeek

Jon Roozenbeek

Anke Derks

Henk Derks

Peter Vereijken



u i t g e v e r i j

SWP



Het gebruik van QR-codes in het boek

Een QR-code is een soort barcode. In *Pleidooi voor het kind* wordt veelvuldig gebruikgemaakt van QR-codes. Deze codes verwijzen naar extra informatie, veelal filmmateriaal. Een QR-code kan met een smartphone of tablet gelezen worden wanneer u daarop een QR-codereader geïnstalleerd hebt. De QR-code leidt u direct door naar de informatie op internet.

Voor Windows-, Android- of Apple IOS-systemen: ga naar de Playstore of de app-store van uw systeem. Zoek in de store naar een 'QR code reader' (kijk even naar de recensies van de app; er zijn QR-codereaders waar reclame tussendoor komt) en installeer het programma. De meeste QR-codereaders zijn gratis. Start het programma en richt de camera van de smartphone of tablet op de QR-code zodat deze binnen het gemarkeerde vlak past. De reader stelt zelf scherp en herkent de code. In het scherm verschijnt de internetlink/URL. Klik op OK. U wordt direct doorgeleid naar de internetinformatie.

Geen smartphone of tablet? Geen probleem. Alle links in het boek zijn duidelijk en verkort aangegeven. U typt in de browser: <http://tinyurl.com/s3advies-xx> (de xx wordt steeds vervangen door andere cijfers). De URL-links staan in het boek niet in volgorde doorgenummerd.

Pleidooi voor het kind

De ontwikkeling centraal

Thom Roozenbeek, Jon Roozenbeek, Anke Derks, Henk Derks en Peter Vereijken

ISBN 978 90 8850 596 6

NUR 847

© 2015 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Uitgeverij SWP (Postbus 257, 1000 AG Amsterdam) te wenden.

Inhoud

Voorwoord	7
Leeswijzer	11
Hoofdstuk 1: Historisch perspectief	15
Hoofdstuk 2: De opvoeding vanaf 1900	57
Hoofdstuk 3: Het kinddienstenstelsel anno 2015	83
Hoofdstuk 4: Nieuwe ontwikkelingen en visies op het kind	105
Hoofdstuk 5: Ouderbetrokkenheid en medezeggenschap	129
Hoofdstuk 6: Leren in de 21e eeuw	143
Hoofdstuk 7: Het opleidingsaanbod en integrale samenwerking	165
Hoofdstuk 8: Brede scholen en IKC's: perspectief vanuit de praktijk	191
Hoofdstuk 9: Samenvatting	203
Hoofdstuk 10: Actuele kwesties binnen de kinddiensten	211
Woord van dank	221
Bijlage 1: Interview Tineke Linssen	223
Bijlage 2: Interview Ria van der Hamsvoord	229
Bijlage 3: Interview Job van Velsen	231
Bijlage 4: Interview Erik Scherder	235
Register	238

Voorwoord

In een gesprek tussen de schrijvers van dit boek over de vraag wie een voorwoord zou kunnen schrijven, werden veel bekende namen genoemd. Rinda den Beste (voorzitter PO-raad), Sander Dekker (staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), Luc Stevens (directeur Nivoz-directeur); allemaal mensen met, ons inziens, een mooie, onderbouwde visie op onderwijs en kinddiensten. Wij pleiten voor een driehoekssamenwerking tussen kinddiensten, ouders en kinderen. In dit boek hebben we veel professionals het woord gegeven. Kinderen en ouders hadden echter nog geen stem. Wie kan nu beter een inleiding schrijven voor een boek met de titel ‘Pleidooi voor het kind’ dan kinderen zelf?

Samen met kinderen en ouders hebben we een klein project opgezet: ‘Ik en mijn toekomst’. We hebben twee middagen besteed aan de vraag: ‘Wat heb jij nodig voor jouw toekomst?’ Enkele kinderen van groep 8 van basisschool De Korenbloem uit Oirschot deden hieraan mee. Op de kaft van het werkboek stond de uitspraak van ‘Omdenken’: ‘Ik wou dat we op school het vak toekomst hadden in plaats van geschiedenis.’ Al heel snel bleek dit ook voor deze kinderen te gelden: ze vonden het geweldig om eens na te denken over hun toekomst en hoe de wereld er in 2032 uit zou zien.

Ik en mijn toekomst...

‘Toekomst? Die heb ik nog niet, hoor.’ Linde gaat aan tafel zitten en bekijkt het boekje dat voor haar ligt. Om haar heen nemen ook de andere vier kinderen plaats. Vandaag gaan we het hebben over de toekomst. We gaan nadenken over hoe de wereld, en dus ook jouw leven, er in 2032 uitziet. Vijftien jaar geleden zeiden mensen nog dat ze geen mobiele telefoon nodig hadden: ‘Er is altijd wel een boer in de buurt met een telefoon.’ Of: ‘Als ze me willen bereiken, kunnen ze me een brief sturen.’ Even hiervoor vertelden de kinderen over het te kleine scherm van hun smartphone en over het feit dat hun smartphone nog geen ‘voorcamera’ heeft. De wereld verandert snel. Wat betekent dat nu voor onze toekomst en voor de toekomst van alles om ons heen?



Mobiel bellen in 1999 (1:18 min.) – Een kort filmpje over hoe men in 1999 dacht over het gebruik van een mobiele telefoon.

Scan de QR-code of neem de link over in uw browser:

<http://tinyurl.com/s3advies-61>

Op het raam verschijnen allerlei gele briefjes. De ideeën van de kinderen zijn groots en de mogelijkheden in de toekomst lijken eindeloos. Fleur denkt dat er een geneesmiddel voor kanker komt, Frank bedenkt nanochips in onze pols en Joery heeft het al over het inscannen van informatie tijdens onze slaap. Verder krijgt iedereen een miniprivévliegtuig, kunnen we teleporteren en worden we zeker 250 jaar oud. Anna wordt langzaamaan wat stiller: 'Ik geloof het allemaal nog niet, hoor. Dit kan toch allemaal niet zomaar over zeventien jaar?' Dan begint ze levendig te vertellen over de mogelijkheden die zij *wel* voor zich ziet, zoals tablets die voor iedere leerling ingezet worden. Misschien zitten deze zelfs ingebouwd in alle schooltafels. De juf heeft robothulpjes die alles kunnen nakijken en zelfs kunnen uitleggen. De andere kinderen beginnen haar aan te vullen: niet iedereen hoeft op dezelfde tijd te beginnen. Kinderen kunnen namelijk thuis ook veel met de tablet. En op school komt een muur waarop je Google kunt raadplegen.

Zodra de ouders aansluiten, verandert de strekking van het gesprek en wordt er steeds meer ingezoomd op de vaardigheden die je in de toekomst nodig hebt: de zogenaamde 21^e-eeuwse vaardigheden. Samenwerken met andere leerlingen op school, maar ook zeker de samenwerking tussen school en ouders staat hoog in het vaandel. De 940 uren die kinderen per jaar op school doorbrengen, zijn niet genoeg om hun ontwikkeling volledig te faciliteren. De verwachting dat het onderwijs dé plek is waar de leerling zich tot participatief burger en tot autonoom en gelukkig mens ontwikkelt, kan niet in 940 uur gerealiseerd worden. De samenwerking met ouders en alle participanten in het kindnetwerk is nodig. Het kind is immers zo'n 5000 uur per jaar wakker!

Het maken van een jeugdjournaal uit 2032 is de opdracht van de middag. De kinderen maken een draaiboek over een nieuwe school die wordt geopend, bereiden interviews voor met de directeur van de school, een leerkracht en ouders. 'De nieuwste gadgets' en 'kinderen geven digitale les aan bejaarden' staan in het draaiboek klaar om besproken te worden. Fleur, Anna, Joery, Frank en Linde gebruiken hun fantasie en bedenken de mooiste verhalen voor het journaal. Het is

Joery die op een gegeven moment verzucht: ‘Maar dit kunnen we toch allemaal niet weten, je kunt de toekomst niet voorspellen!’ Frank reageert al snel: ‘Nee dat niet, maar we kunnen de toekomst wel zelf maken!’

Kijkt u zelf mee! De school van de toekomst is in Oirschot geopend. Bedacht door leerlingen, gedragen door ouders, gepresenteerd in het jeugdjournaal van 2032. Alleen de derde punt van de driehoek ontbreekt nog: de kinddiensten. Daarop zoomen wij in dit boek in. De ontwikkeling van kinddiensten ‘van toen tot nu’, om het systeem van nu beter te begrijpen en ons van daaruit proactief voor te bereiden op een stevig en duurzaam kindnetwerk van de toekomst.

Van toen, tot toekomst.



Impressie project ‘Ik en mijn toekomst’ (9 min.) – Een kort videoverslag van het project met de kinderen en ouders van basisschool De Korenbloem.

Scan de QR-code of neem de link over in uw browser:

<http://tinyurl.com/s3advies-100>

Leeswijzer

In dit boek wordt een beeld geschetst van het huidige kindstelsel en de verschillende kinddiensten (jeugdzorg, basisonderwijs en kinderopvang) rond kinderen van 0 tot 12 jaar in Nederland. We beginnen in hoofdstuk 1 met een historische schets van dit stelsel en beschrijven hoe de kinddiensten zich vanaf 1900 hebben ontwikkeld.

In hoofdstuk 2 wordt dieper ingegaan op de verschillende maatschappelijke ontwikkelingen die dit stelsel in de loop der jaren hebben beïnvloed, zoals ontzui-ling, mondialisering, veranderende gezinsstructuren en de rol van de overheid. Hoofdstuk 1 en 2 geven samen een overzicht van de totstandkoming van het huidige stelsel: uit welke historie het voortkomt en welke aanpassingen zich hebben voorgedaan.

In hoofdstuk 3 wordt het huidige kindstelsel beschreven. Er wordt ingegaan op de recente veranderingen in wetgeving (zoals de Jeugdwet en de Wet passend onderwijs). Vervolgens worden enkele knelpunten aangestipt die binnen het huidige kindstelsel voor hindernissen en belemmeringen zorgen voor professionals, ouders en kinderen. Denk hierbij aan financiële of juridische versnippering en inefficiënte samenwerking tussen de verschillende kinddiensten.

Nieuwe initiatieven en ontwikkelingen vanuit de praktijk komen in hoofdstuk 4 aan bod. Ontwikkelingen waarbij geprobeerd wordt binnen de bestaande wet- en regelgeving op andere manieren op vragen van kinderen en ouders in te spelen. De lezer krijgt een beeld van concrete initiatieven die in de loop der tijd zijn genomen; initiatieven die vanuit verschillende vraagstellingen op lokaal niveau gestart zijn. Voorbeelden van dergelijke vraagstellingen zijn het inspelen op bevolkingskrimp en leefbaarheid, nieuwe visies op de inhoud van onderwijs, andere schooltijden en bijvoorbeeld het wegwerken van achterstanden.

Hoofdstuk 5, 6 en 7 vormen vervolgens de ingrediënten voor het daadwerkelijke pleidooi van dit boek: niet meer denken vanuit de bestaande instituties. In deze drie hoofdstukken wordt beschreven welke factoren een rol spelen en waarom het belangrijk is te streven naar een integrale aanpak van de kinddiensten. Met welke factoren moet men rekening houden om tot een integraal en gecoördineerd kindstelsel te komen: een stelsel waarbij werkelijk de ontwikkeling van het kind centraal staat.

Hoofdstuk 5 gaat allereerst in op ouderbetrokkenheid; wat is het nut van het betrekken van ouders bij de ontwikkeling van het kind en op welke manier kan dit worden ingevuld?

Hoofdstuk 6 beschrijft enkele wetenschappelijke inzichten omtrent de optimale ontwikkelingsomgeving van het kind en welke vaardigheden er van hen worden gevraagd.

Hoofdstuk 7 gaat over de professionals. Er wordt gekeken naar het huidige opleidingsaanbod en hoe er door samenwerking tussen verschillende opleidingen op mbo-, hbo- en universitair niveau toegewerkt kan worden naar een gecoördineerd werkveld. Een werkveld waarin professionals elkaars taal spreken en een zekere mate van kennis hebben van elkaars vakgebied. Vervolgens wordt gekeken naar hoe samenwerking tussen huidige professionals verbeterd kan worden, onder andere door het scheppen van een pedagogisch werkkader waarbinnen alle betrokkenen als het ware met de neus dezelfde kant op staan.

In hoofdstuk 8 wordt gekeken naar de professionele discussie rondom enkele zeer belangrijke stromingen binnen de huidige kinddiensten: brede scholen en integrale kindcentra (IKC's). Er wordt beschreven langs welke lijnen deze discussie wordt gevoerd, hoe professionals uit het werkveld aankijken tegen de ontwikkelingen op dit gebied, en waar zich zowel overeenkomsten als verschillen bevinden. Op deze manier wordt, door naar een concrete en invloedrijke stroming te kijken, een beeld geschetst van hoe het huidige werkveld zich aan het ontwikkelen is en hoe dit er in de toekomst wellicht gaat uitzien.

In het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 9, worden de in dit boek beschreven ontwikkelingen, perspectieven en aanbevelingen nog eens op een rijtje gezet.

De hoofdstukken in dit boek hebben een vaste structuur. Ieder hoofdstuk begint met een inleiding waarin de inhoud van het hoofdstuk kort wordt beschreven. Vervolgens komt de kern van het hoofdstuk aan bod, die in verschillende hoofden deelvragen is opgedeeld. Hierna volgt de conclusie van het hoofdstuk, waarna er (met uitzondering van de hoofdstukken 8 en 9) een samenvatting wordt gegeven. In de bijlage zijn verslagen opgenomen van de interviews die gehouden werden voor de ontwikkeling van dit boek.

Ten slotte: in *Pleidooi voor het kind* hanteren we vrij algemene terminologie. Vanwege de brede opzet van het boek kan het zijn dat er niet al te diep wordt ingegaan op sommige details. Zo wordt bijvoorbeeld de term 'jeugdzorg' gebruikt om

verschillende vormen van jeugdhulpverlening aan te duiden; zowel intensieve en residentiële zorg als zuigelingenverzorging. De term omvat in dit boek dus zowel de werkzaamheden van de GGD als de ggz als het CJG, ook al zijn dit in de praktijk verschillende organisaties die verschillende vormen van zorg bieden. Dit kan tot enige verwarring leiden bij professionals die in deze velden werkzaam zijn. Echter, om het boek leesbaar te houden en inzicht te kunnen bieden in verschillende werkvelden is voor deze benadering gekozen.

1

Historisch perspectief

Inleiding

Wie zich bezighoudt met innovatie in het sociale domein doet er goed aan op de hoogte te zijn van ontwikkelingen en veranderingen uit het verleden. Deze ontwikkelingen hebben ons gebracht tot waar we nu als samenleving staan. Omdat elke periode haar eigen specifieke uitdagingen kent, brengt ook elke periode haar eigen specifieke vragen met zich mee. Het is hierbij van belang te beseffen dat niet elk antwoord uit het verleden een antwoord biedt voor de toekomst. Dit hoofdstuk gaat in op de politieke en maatschappelijke ontwikkelingen van de afgelopen eeuw, beginnend in 1900, vanuit het perspectief op de ontwikkeling in het basisonderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg en de zuigelingenverzorging. Deze historische schets geeft een beeld van de manier waarop het huidige kinddienststelsel tot stand is gekomen en van waaruit het verklaard kan worden. Om het hoofdstuk overzichtelijk te houden is gekozen voor een chronologische indeling in tijdperiodes.

Periode 1900-1945

Het begin van de twintigste eeuw kenmerkt zich, ondanks de twee wereldoorlogen, in algemene zin door verbetering van de levensstandaard en een sterk verzuilde samenleving. Per geloofsvorm was sprake van een eigen visie op het kind, het gezin en de manier van opvoeden.

Onderwijs

In het begin van de twintigste eeuw werd gestreefd naar een ‘algemene vorming’ van het volk. Zo vond de overheid dat iedereen over de basis van taal en rekenen moest beschikken om op een goede manier in de maatschappij te kunnen functioneren. In 1901 werd de Leerplichtwet ingevoerd. Kinderen tussen de 6 en 12 jaar

werden verplicht gesteld om naar school te gaan. Dit leidde tot een flinke stijging van het aantal scholen. Door de toenemende industrialisatie en mechanisering werd het ook mogelijk om de kinderarbeid uit te bannen. Veel ouders, vooral in agrarische gebieden, toonden weerstand tegen deze wet, omdat kinderen op het land en in het huishouden moesten helpen. De zomervakanties (zoals we die in de meeste schoolsystemen nog steeds kennen) waren afgestemd op de periode dat er geogost moest worden, zodat kinderen in die periode op het land konden helpen.

De Nederlandse Grondwet (artikel 23) garandeert vrijheid van onderwijs, wat betekent dat er bijvoorbeeld geen nationaal curriculum bestaat waaraan alle scholen zich moeten houden. Dit leidde eind negentiende, begin twintigste eeuw tot een sterk ideologisch geladen discussie tussen openbare scholen (opgericht en gerund door de overheid) en bijzondere scholen (veelal opgericht vanuit een kerk of andere levensbeschouwelijke overtuiging) over de invulling van het onderwijsstelsel. In 1917 kwam een einde aan deze zogeheten ‘schoolstrijd’ door de Pacificatiewet. Deze wet zorgde ervoor dat alle lagere scholen (ongeacht hun geloofsvorm) dezelfde rechten en dezelfde financiële vergoedingen van de overheid kregen. De Lager Onderwijswet van 1920 zorgde ervoor dat het buitengewoon (speciaal) onderwijs dezelfde vorm van financiering ontving als het regulier onderwijs. Door deze wet ontstonden er ook binnen het buitengewoon onderwijs afzonderlijke schooltypen. Er kwamen dus speciale klassen en scholen voor ‘buitengewone’ kinderen.



Impressie van het Onderwijsmuseum (3 min.) – Een kort filmpje over de school van vroeger; interview met kinderboekenschrijver Jacques Vriens.

Scan de QR-code of neem de link over in uw browser:

<http://tinyurl.com/s3advies-02>

Kinderopvang

In de negentiende eeuw had de opkomende industrialisatie ervoor gezorgd dat ook vrouwen naar de fabriek gingen. Thuis werken nam in belang af, onder andere vanwege de opkomst van machines voor binnenshuis. Bovendien zorgde de daling van de kindersterfte ervoor dat de behoefte toenam om kinderen buiten het gezin op te vangen. Veel opvang was er echter niet. Er waren wel zogenaamde matres-senschooltjes (afgeleid van het Franse *maîtresse*: juffrouw), maar dit waren meer tijdelijke bewaarplaatsen. Ook was er een aantal initiatieven van filantropische organisaties, zoals de *Maatschappij tot Nut van het Algemeen*, die bewaarscholen

organiseerden voor kleinere groepen kinderen, met ruimere lokalen en beter geschoold personeel. De eerste bewaarschool startte omstreeks 1828 in Zwolle en in diezelfde periode ook in Amsterdam.

Sinds de jaren 80 van de negentiende eeuw heerste er kritiek op de kwaliteit van de kinderopvang en de beschikbare faciliteiten. Er werd door sommigen zelfs gesproken over ‘pestholen’. Dit leidde tot verschillende initiatieven die tot doel hadden deze problemen aan te kaarten, bijvoorbeeld de *Vereeniging tot Verbetering der Kleine Kinderbewaarplaatsen*, die door enkele vrouwen uit de hogere klassen werd opgericht. Deze ‘kleine bewaarplaatsen’ werden al snel erg populair. De Vereeniging veranderde later van naam en werd in 1927 de *Centrale Vereeniging voor Kinderbewaarplaatsen in Nederland*. Onder de paraplu van deze vereniging werd ook de eerste moderne kinderopvang opgericht die voldeed aan allerlei veiligheidseisen en was afgesteld op de vraag van werkende moeders.

Jeugdzorg

In 1901 werd de Burgerlijke Kinderwet ingevoerd. Deze wet maakte het mogelijk om ouders te ontheffen of te ontzetten uit hun ouderlijke macht. Op deze manier konden kinderen die bijvoorbeeld verwaarloosd werden, voortaan beschermd worden door de overheid. Sinds de invoering van deze wet is het de taak van de overheid om kinderen te beschermen tegen ouders die ‘in gebreke blijven’. Dit is echter niet te vergelijken met de hedendaagse praktijk: criteria die werden gebruikt om iemand als ‘onbekwaam’ te bestempelen, waren vaak subjectief en sterk verschillend van persoon tot persoon. Bovendien was dit beleid lang gericht op het bewaren van de ‘goede zeden’, en kon iemand die meerdere partners had bijvoorbeeld al als slechte ouder worden gezien. In hoofdstuk 2 wordt verder ingegaan op deze moralistische manier van denken.

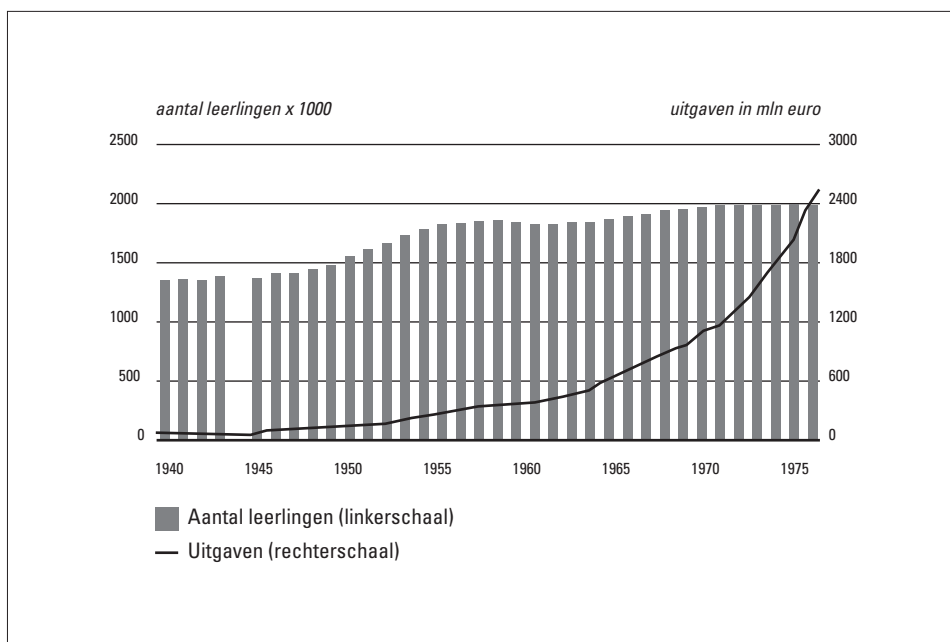
Periode 1945-1960

In deze periode ontstond het methodisch onderwijs en werden de eerste onderwijzers door de staat opgeleid. Er kwam meer aandacht vanuit de overheid voor de kwaliteit en standaardisering van het onderwijs en de ontwikkeling van het kind. Onderwijs, opvang en jeugdzorg begonnen in deze jaren, door de sterke economische vooruitgang, voor de arbeidersklasse bereikbaar te worden. Dit zorgde ervoor dat de algemene ontwikkeling van kinderen langzaam maar zeker begon te verbeteren.

Onderwijs

Al tijdens de Tweede Wereldoorlog werden er binnen het onderwijs veel hervormingen doorgevoerd. Zo was er in 1943 de komst van het voortgezet lager onderwijs (VGLO). Leerlingen moesten voortaan aansluitend op de gewone lagere school nog ten minste twee jaar doorleren. Dit zorgde ervoor dat het aantal leerlingen in het primair onderwijs in één jaar met 11% toenam. De verzuiling (de opdeling van de Nederlandse samenleving in verschillende ideologische ‘zuilen’) en de autonomie van het onderwijs zorgden ervoor dat het niet gemakkelijk was om een eenduidig onderwijsbeleid op poten te zetten. De verschillende zuilen kwamen niet veel met elkaar in contact. Het onderwijs bleef versnipperd; structurele hervormingen en verbeteringen bleven voorlopig uit.

Na de Tweede Wereldoorlog zorgde de geboortegolf voor een toename in het aantal leerplichtige kinderen. Scholen konden deze groei nauwelijks bijbenen; het aantal kinderen nam toe met 30% en het gemiddeld aantal leerlingen per school ging van 169 in 1948 naar 196 in 1955. Het aantal kinderen groeide veel sneller dan de overheidsuitgaven aan het primair onderwijs (zie figuur 1.1).



Figuur 1.1 Aantal leerlingen en uitgaven in het Primair Onderwijs, 1940-1975

Bron: CBS (Onderwijsstatistieken, Statistiek van de onderwijsuitgaven).

Het vak leerkracht werd geleerd in de praktijk op de zogeheten ‘normaalscholen’. Hier werkten leerkrachten overdag en kregen ze ’s avonds aanvullend onderwijs. Er werd het nodige gevraagd aan zelfstudie. Rond 1800 werden de eerste kweek- scholen al opgericht, die opleidden tot leerkracht aan de lagere school. Toch duurde het tot halverwege de twintigste eeuw voordat de opleiding voor leer- krachten gemeengoed werd. De kweekscholen waren overigens net als de lagere school verzuild. In de naoorlogse periode kwamen er steeds meer gediplomeerde leerkrachten. Toen in 1955 diploma’s voor leerkrachten verplicht werden gesteld, waren er nog maar heel weinig ongediplomeerde leraren actief in het onderwijs.

Voor kinderen van 0 tot 6 jaar was er een wettelijke regeling op het kleuteronderwijs. De scholen voor deze groep kinderen werden aangeduid als bewaar- of fröbel- scholen. Deze scholen werden gesticht en in stand gehouden door gemeenten en door particuliere initiatieven. De gemeente nam de kosten voor haar reke- ning voor de openbare bewaarscholen terwijl de bijzondere scholen voor reke- ning kwamen van het private initiatief. Het onbehagen omtrent deze financiering groeide omdat via de belastingen particuliere initiatieven ook indirect meebe- taalden aan de openbare bewaarscholen. Minister Cals van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen maakte in 1955 een eind aan deze ongelijkheid. Openbaar en bijzonder kleuteronderwijs werden gelijkgesteld in de bekostiging ervan.

Kinderopvang

Waar oorspronkelijk de doelstelling van kinderopvang vooral lag in het opvangen van kinderen zodat (alleenstaande) moeders konden gaan werken, ontstond er na de Tweede Wereldoorlog een verruiming. Naast het ‘bewaren’ van kinderen kwam er een zekere mate van aandacht voor de ontwikkeling van het kind, met name op het gebied van de lichamelijke gezondheid. In plaats van kinderbewaar- plaatsen begon men te spreken van kinderdagverblijven. Toch bleef de doelgroep beperkt tot moeders die uit noodzaak moesten gaan werken omdat het gezin geen andere inkomstenbron had. De gezondheidstoestand van kinderen in kinder- opvangcentra verbeterde drastisch dankzij de komst van inenting tegen polio, mazelen, kinkhoest en andere ziektes. Er was op dat moment nog geen sprake van een echte pedagogische visie op de vorming van jonge kinderen.

In deze jaren bestond er een chronisch geldgebrek binnen de kinderopvang. De overheid betaalde weinig mee en had geen overkoepelend beleid voor de opvang

van kinderen, waardoor kinderdagverblijven vaak lokaal gerund werden. Ouderbijdragen en gemeentelijke subsidies moesten de kosten dekken. Na de Tweede Wereldoorlog kwamen de eerste bedrijfscreches op. Bedrijven zoals Verkade en Van Melle begonnen deze dienst voor hun medewerkers. Jonge kinderen konden op het bedrijf terecht zodat hun ouders aan het werk konden.

Jeugdzorg

Tussen 1945 en 1960 groeide de kinderbescherming sterk. Er kwamen meer kindertehuizen, zowel van rijkswege als particulier. Het Rijk kreeg meer en meer invloed op de kinderbescherming via nieuwe wetten en regelgeving, die de opvang en zorg voor kinderen en jongeren moesten centraliseren en standaardiseren. Kinderrechters, aangespoord door de overheid, verwezen kinderen steeds vaker door naar door de overheid goedgekeurde tehuizen en instellingen, waardoor ongereguleerde initiatieven op den duur niet konden blijven bestaan. Jeugdzorginstellingen waren nog niet gespecialiseerd naar typen problemen of aandoeningen, al bestonden er wel doelgroepen (bijvoorbeeld geestelijk gehandicapte kinderen of kleuters).

Consultatiebureaus, waar ouders met jonge kinderen terecht konden voor advies, werden gerund door de overheid. Moeders en aanstaande moeders konden hier iedere week terecht voor een gesprek en voorbereiding op de bevalling. De zuigelingen zorg hield er indertijd nog strenge richtlijnen op na: baby's moesten bijvoorbeeld op vaste tijden borstvoeding krijgen. Als ze bijvoorbeeld 's nachts honger hadden en huilden, konden moeders hier beter niet aan toegeven. Dit zou de baby maar verwend maken.



Impressie van 110 jaar consultatiebureaus (3:30 min.) – Een kort filmpje over de consultatiebureaus.

Scan de QR-code of neem de link over in uw browser:

<http://tinyurl.com/s3advies-03>

Ook de pleegzorg was aan verandering onderhevig. In 1950 werd de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen opgericht, die de rechten en plichten van pleegouders moest waarborgen. Mede dankzij deze vereniging werden er regels ingevoerd die het simpelweg teruggeven van een kind door de biologische ouders veel moeilijker maakten.